

Kerkeraad
taal en de
beheeren en
gevestigde
andere Kerk
aan arbeiden.
ad kan in
enaar onder
en hospitaal
gaan drijven.
van Amster-
kan, omdat
is, zoo zou
en doen in
Zendingsoost
den. Zoodra
akt, zal men
soelikheden
aan nu reeds
illen institu-
alleen ouder-
ren, maar ook
moeten be-
n voor zijn
gemakkelijk,
al deze lasten
en, maar wie
n ladt niet.
en verlopen,
ente daartoe
le plaats bij
ten beginnen
u, en dat ze
n zou missen,
bben, omdat
d. Ook dit
e men niet.
Kerkverband
esse Boelste,
zelf zeggen
wat staande
in zijn, toch
l degelijk tot
z. tot haar
ons land heeft
pbehoevende
gesteund en
itmaken van
or op Classis
ntvangen. In
m de eenvou-
ndere Javan-
sche Kerk te
staan. En wie
lenkt, die ook
l, hoe metter-
n is, om thans
stutturen.
aren, waarop
de Zending-
el langer dan
ben bereid
n bogen, toch
haar terrein
en zulk een
i. Wel heeft
vanen Kerke-
eling bleef op
d een soort
vaansche ge-
schoppelijke
Zeker werd
orkomen, dat
dwaze maate-
erlel valsche
egelijk werd
Kerken een-
rd, die zeer
kan. Toch is
er men deze
eds tot insti-
aaram echter
standig, dat
en anderen
e Javanische
kele ambta-
aar dese nog
sterdam te
an hierarchie,
reeds is, het
u het wezen,
a zelfstandige
roepen, maar
werd gesteld
des Woords,
cht in handen
s wordt juist
ing van zulk
soon met een
maar bij de
ge men niet,
el het gevaar
elijke macht
tel dreigt. Al
de oprechte
v van onze
is zoo sterk,
n nog zwak
if nauwelijks
derlijk gezag
het streven
gsdienaar tot
maken, die
zonden, maar
e Kerk, ook
maakt, maar
of hoe men
uent doorge-
eiging in de
e Kerken te
ten schijn van
utonomie der
komen, niet
en hierarchie
st haar zelf-
en zou. Zelf-
erk worden,
vorden opge-
n niet beter
van den zen-

te onthouden van het Leidsche Congres voor de geschiedenis der godsdiensten. Op zich zelf is het verschil, dat de Regeering tusschen beide Congressen gemaakt heeft, wel te verklaren. Het Congres voor zedelijke opvoeding raakte rechtstreeks een der belangrijkste vraagstukken van ons Christelijk geloof, en waar het Congres officieel in zijn program uitsprak, dat het voor een zedelijke opvoeding en religieuze overtuiging niet als eisch stelde, kon een Christelijke regeering, die aan geen waarachtig zedelijke opvoeding van het kind zonder religieuze grondslag geloof, bezwaarlijk het patronaat van dit Congres op zich nemen. Het Congres voor de geschiedenis der godsdiensten scheen daarentegen een historisch objectief karakter te zullen dragen, waardoor een bepaalde tendens werd buitengesloten. Het was daarom niet onverklaarbaar, dat de Regeering niet alleen een Regeeringscommissaris naar Londen zond, maar dat Minister Heemskerk zelf bij de plechtige opening tegenwoordig was en waardeerende woorden over de vergelijkende godsdienstwetenschap sprak. Ook van Gereformeerde zijde had men geen bezwaar gezegd, aan dit Congres deel te nemen, en behalve Prof. Bavinck, die als Regeeringscommissaris aanwezig was, hebben Prof. Dr. H. Visser uit Utrecht en Prof. Dr. R. H. Wolter van Amsterdam dit Congres bijgewoond. De verschillende Universiteiten in Nederland waren nl. uitgenoodigd vertegenwoordigers naar dit Congres te zenden, en waar dit Congres geen Congres van godsdiensten was, maar een wetenschappelijk Congres voor de geschiedenis der godsdiensten, scheen er geen bezwaar aan die uitnodiging te voldoen.

Toch zal de ervaring, op dit Congres opgedaan in de toekomst wel tot voorzichtigheid manen. Er is op dit Congres over de geschiedenis der Christelijke religie gesproken op een wijze, die voor ieder beïjder van Christus wel een aanstoot moest wezen. Alleen moderneren waren hieraan het woord; en wel heeft Prof. Bavinck protest aangeteekend, maar de inleider verklaarde, dat „dergelijke dogmatische vooroordelen van de wetenschap misplaatst waren“. En wat nog erger is, achteraf tracht men nu van moderne zijde munt te slaan uit de officiële deelneming van de Regeering aan dit Congres en uit de aanwezigheid van verschillende Gereformeerde hoogleraren, om daaruit af te leiden, dat men van orthodoxe zijde reeds principieel de gedachte heeft prijsgegeven, dat heidendom en Christendom als valsche en ware religie tegenover elkander staan, en in het moderne schuldje is overgestapt. In de Hervorming schrijft een modern lid van dit Congres:

„Dat juist Minister Heemskerk bij de plechtige opening van het Congres zoo waardeerende woorden over de vergelijkende Godsdienstwetenschap sprak en dat de „geloofvige“ Regeering door een afgevaardigde te zenden stilzwijgend erkende, dat het „ongeloof“ zelfs in zake het Christendom ook een woordje mag medespreken, — dit alles getuigt van andere opvattingen, dan onze Calvinistische vaders er op na hielden, die immers alles wat niet specifiek Christelijk was of Joodsch, als „het blinde heidendom“ minachtten. De stroom van den nieuwere tijd blijkt in dezen niet zonder invloed zelfs op Dordt te zijn geweest.

Nu is deze conclusie natuurlijk ten eenenmale onjuist. We zijn diep overtuigd, dat noch Minister Heemskerk noch een der orthodoxe hoogleraren door hun aanwezigheid hebben willen te kennen geven, dat zij met de moderne opvatting van de geschiedenis der Godsdiensten meegingen. Wel is het waar, dat de stoot tot de bestudeering van de geschiedenis der Godsdiensten vooral van moderne zijde is uitgegaan, en dat daarbij de bedoeling voorzat, om uit die geschiedenis aan te toonen, dat het verschil tusschen de Christelijke religie en de heidensche Godsdiensten slechts relatief is, maar toch behoeft de bestudeering van dit vak van wetenschap volstrekt niet gepaard te gaan met dit valsche uitgangspunt, zooals wel daaruit blijkt, dat ook een positief Christelijk man als van Orelli op dit gebied naam heeft gemaakt, zonder zijn Christelijk beginsel prijs te geven. Maar al gaat de conclusie niet op, toch doet zulk een jubeltout van moderne zijde de vraag wel opkomen, of men van orthodoxe zijde niet beter doet niet zich te onthouden. En die vraag klemte te meer, waar niet één man van orthodoxe beginselen als inleider werd uitgenoodigd; de gelegenheid om positief en thetisch zijn beginselen uiteen te zetten, ontbrak, en men van orthodoxe zijde zich beperken moest tot een defensieve houding in een debat, waarbij de gelegenheid om zich geheel uit te spreken, altoos beperkt is.

Het Dordtsche kerkgeschil, waarop we indertijd de aandacht vestigden, is nog altoos niet tot een beslissing gebracht. Gelijik men zich herinneren zal, was door een tiental gemeentelieden der Hervormde Kerk te Dordrecht protest aangeteekend tegen de benoeming van enkele ouderlingen en diakenen, die tot de moderne richting behoorden. Het classicaal Bestuur van Dordt had de klagers in 't gelijk gesteld en de bedoelde personen voor onbepaalde tijd vervallen verklaard van de bevoegdheid tot het aanvaarden van kerkelijke bedieningen. Het spreekt wel vanzelf, dat de aldus gecensureerden zich bij dit vonnis niet neerlegden en in hooger beroep gingen bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland. En ieder wachtte met spanning af, hoe dit college, dat naar zijn meerderheid in orthodoxe handen is, beslissen zou.

Ons vermoeden, dat dit bestuur wel een reglementairen uitweg zou zoeken, is juist gebleken. Over de zaak ten principale deed het Provinciaal Kerkbestuur geen uitspraak; het besliste niet, of een moderne al of niet ambtsdrager in de Hervormde Kerk kan

zijn. Maar wel werd het besluit van het Classicaal Bestuur vernietigd, op grond dat de gevolgde procedure formeel niet in orde was geweest. Het bezwaarschrift had eerst door den Kerkeraad te Dordrecht moeten behandeld worden, en mocht niet rechtstreeks doorgezonden worden naar het Classicaal Bestuur. De zaak werd daarom naar den Kerkeraad gerevoveerd. We zullen onze lezers maar niet lastig vallen met een breede uiteenzetting van de reglementaire bepalingen, waarop deze uitspraak rustte. Er is in den reglementenbundel der Hervormde Kerk altoos wel een maas in het net te vinden, waardoor een handig muise heensluipen kan. En het Provinciaal Kerkbestuur heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt, om een definitieve beslissing van zich af te schuiven.

Intusschen is de procedure zelve daarmede niet ten einde gebracht. De Kerkeraad besliste nu wel, met 19 stemmen, voor, 4 tegen, 4 blanco en 1 onthouding, dat de bedoelde ouderlingen en diakenen neltgenstaande de bezwaren tegen hun belijdenis tot de bevestiging zouden worden toegelaten, maar de orthodoxe broeders hebben zich bij dit besluit niet neergelegd en zijn wederom in hooger beroep gegaan bij het Classicaal Bestuur. Dit Bestuur, dat thans geleerd had stipt den reglementairen weg te volgen, heeft zich tot den Kerkeraad gewend om inlichtingen en zal, na die inlichtingen ontvangen te hebben, wel bij zijn vroeger genomen besluit volhouden. En ongetwijfeld zal de zaak dan opnieuw voor het Provinciaal Kerkbestuur worden gebracht, dat dan wel een principieele beslissing zal moeten nemen, tenzij het weer een reglementair achterdeurtje vinden kan, waardoor het kan ontsnappen.

Met belangstelling blijven we deze procedure, hoe ze dan ook afloopen moge, gadeslaan. Er spreekt in dit opkomen van de orthodoxe broeders te Dordrecht tegen het lodringen der moderneren in den Kerkeraad een ijver voor de handhaving der belijdenis, dien we waardeeren. En al vreezen we, dat de uitslag toch wel wezen zal, dat de moderne ouderlingen en diakenen te Dordt bevestigd worden, het is toch de verdienste van deze protesteerende broeders, dat ze de aandacht van heel de Kerk weer gevestigd hebben op de ongerijmdheid, dat als ambtsdragers in haar midden mannen optreden, die met de grondbeginselen der Christelijke Kerk hebben gebroken.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Van den Kerkeraad te Nanspeet in hartelijken dank ontvangen f.s.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk. Voorzitter.

Teestafel.

1. H. GORDEAU JR. TWEE JONGENS. D. A. Daamen. 's-Gravenhage.

Op den omslag van dit boek met zijn vele aardige illustraties van O. GRENLLING, zijn ze uitgebeeld de twee jongens, die een zittend voor zijn werktuig, de ander liggend in een riekent. De een is JAN HORSTING, de ander JOHAN WERKBOOT en beiden zijn zij leeling van 'n christelijke normaalschool in 'n provinciestad.

Van die twee jongens vertelt de heer GORDEAU in zijn boek.

Van JAN, den stads-jongen met zijn gezond, sterk lijf en vluggen, maar vluchtigen geest, en zwak karakter; kind uit het groote, in den strijd om het bestaan hard tobbede, echt christelijke gezin van den timmermansnecht HORSTING. Van JOHAN, den buiten-jongen uit Zeeiland, met zijn niet zoo vluggen, maar ook niet zoo vluchtigen geest, met zijn krachtig willen waarmee hij zijn denkgest tot geest inspannen dwingt en ook zijn zwak, tot tering neigend lichaam opdoemt tot het hem te machtig wordt; eenig kind van zijn verweduwd, luisvrome moeder, juffrouw WERKBOOT, die hij met zijn rijk, door teere goddienst-sin gebilligd gemoed, zoo heel lief heeft.

Van hoe die twee worden moeten christelijke onderwijzers, en daartoe op de normaalschool komen; van hoe ze daar werken onder leiding van den, in meer dan een opzicht, voorbeeldigen paedagoog, den directeur der school; van hun omgang met de andere leerlingen, ook met dien pootigen, forschen boereknapp van even-buiten-de-stad, dien scherp-verstandigen, maar slecht-sinnigen KES BANDELA; van de vriendschap tusschen JAN en JOHAN; van hoe JOHAN, als hij, na een voor hem fatale wandeltocht met de andere jongens, door de duinen, bloed opgeeft, naar huis toe moet en dan terugrijdend geworden, sterft, doch niet zonder op zijn vriend JAN, die in de vakantie bij hem logeert en met wien hij correspondeert, een invloed ten goede te hebben geëvoeld; van hoe JAN, vooral door dien invloed van zijn vriend, zijn karakterfouten na veel strijd en veel moeite, te boven kwam en ten slotte niet alleen zijn akte haalt, maar alle verwachting van 'n echten christelijk-onderwijzer te worden, — dat alles vertelt GORDEAU in zijn TWEE JONGENS.

Of eigenlijk, hij vertelt het niet. Hij laat het u zien.

En dat is nu juist het mooie van dit boek, dat ik met zijn eenvoudige gegevens en als „jongensboek“ bedoeld, daarom dan ook met genot van a-z heb gelezen.

Dit jongensboek heeft kunst-waarde.

De schrijver heeft de werkelijkheid nauwkeurig en liefdevol waargenomen, en toen hij haar daarna heeft verbeeld, die dus verbeeld werkelijkheid, zoo in zijn boek weten te voorschijn te brengen, dat ge haar in die reproductie met hem ziet en voelt.

TWEE JONGENS is een boek uit het leven dat is, maar gezien is door het oog van 'n man, dien ik toch duisver heel-niet oode, doch dien ik nu ken als 'n man aan wien geen artistictel mag ontsied.

Het is 'n fris en mooi boek, ook door 'n taal. Want én de taal waarvan de schrijver zich bedient om te encadereeren, én de taal, die de menschen er in praten, is de wel „gekultische“ maar toch de taal van het leven.

En dan nog iets.

De schrijver „encadereert“ maar, meer doet hij niet.

Hij zet maar om de menschen, die, in hun doen en praten, hun eigen siebeweeg uitlen,

een lijst van wat levens-milieu; wel wat heel spaarsaam, maar wat voor 'n jongensboek mis-schen ook wel noodig is.

En dit nu geeft aan TWEE JONGENS het voor-deel boven andere „christelijke“ jongensboeken, dat het voor jongens nergens „erant-vervelend“ gaat worden.

Nergens toch „betoogt“ de heer GORDEAU de alles-te-boven gaande waarde van het christe-lijk Geloof, maar aan het leven dat de menschen, jongeren en de ouderen, in dit boek leven doet hij die waarde sien.

Ik wensch dit boek in handen van onze christen jongens; leerlingen van onze Normaalscholen; onze H. B. Scholen en Gymnasia; en leden van onze Jongelingsverenigingen.

Maar bij al dat „geons“, zou ik het ook wenschen in handen van jongens, die zelf, of wier ouders, niet tot „de onsen“ behooren.

TWEE JONGENS toch is karaktervormend en kan niet alleen sterken, maar ook werken het gelooven in en het liefhebben van den eenigen waarachtigen God en Jesus Christus dien Hij geraaden heeft.

2. H. J. MEIJERINK. HET JAN BARENDSE ZEE-MAN WERD. Een verhaal voor Jongelieden. 's-Gravenhage — J. A. Bootsma — Electriche drukkerij.

Ook 'n jongensboek, maar door omvang en inhoud heel wat minder dan het vorige.

Hier is meer encadrement, maar van heel ouderwetsch en daarbij lang niet mooi genre, en ik betwijfel of door deze kwaliteit, bij groter quantiteit jongens tot blijven lezen zullen gekocht worden.

Voor den aard van des heeren MEIJERINK's milieu-tekening dit staaltje uit het begin.

De spatieering is van mij.

Het eeddrpje HEIDUIN, „een klein en armoedig plaatsje“.

„De dorpsstraat is niet meer dan een *Alte* breede zandweg, waar des zomers de zee wind *hoogte* swolven *opblaast*; 's winters als 't regent, is *hij* in een beekje veranderd, waar eenden en ganzen *dukkelt* spelen en *zoar* men niet, dan met laarzen *doorgaan* kan. Het onogelijk dorpskerkje staat op een *zwartachtig* pleintje, dat met *clintels* en *koolasch* is *aangehard*. De ouderwetse huisjes, langs de dorpsstraat, getuigen alle van een *erbidwaardigen* ouderdom en zien er *vervallen* en *haveloos* uit. De deuren en vensters, *natuurlijk* *verfloor*, hangen schots en scheef in hun hengsels en zijn *soo* verweerd, dat niet meer uit te maken is, welke *kleur* ze oorspronkelijk hadden.“

Er worden in dit boek van den christelijken schrijver vele goede en sichtslijke dingen gezegd door hem zelf, maar juist dat geeft er al te veel het karakter aan van een „tractaatje“. Het gegeven is een boerenjongen, uit de buurt van HEIDUIN, die tegen den zin van zijn ouders naar zee wil en die, als hij betrokken raakt in een wild-stroopersonderneming, welke hem voor den rechter en bijna in 't tuchtochtlof brengt, dan toch hun toestemming krijgt, en ten slotte een „Christen-seeman“ wordt, die zich zijne Christelijke roeping niet schaaft.“

De schrijver verzuimt niet om aan het einde van zijn boek omtrent JAN BARENDSE nog mede te deelen: „Hij is thans reeds jaren kapitein, op een der prachtbooten van een groote reevaart-maatschappij. Bespottingen vanwege zijn geselschen heeft hij niet meer te verduren. Hij weet er ook zorgvuldig voor te waken, dat niemand dergenen, die onder zijne bevelen staan, zich hierover heeft te beklagen.“

De heer MEIJERINK bedoelt het goed.

3. C. BOGAARTS te ZEVENBERGEN. KENT OY UW BYBEL F. C. MISSET, Doetinchem.

De heer H. KARSSIN, die, als ik het wel heb, godsdienstonderwijzer te AMERONGEN is, schreef op verzoek van den schrijver en uitgever, bij dit boekje een voorwoord. Het boekje is, voor het grootste deel, werk van den heer KARSSIN zelf. Hij toch voorzieet zijn BIJBELSCHEN SCHRIFTE-KALENDER voor OUD EN JONG, nu reeds dertig jaren van bijbelvragen en bijbel-raadsels. De heer BOGAARTS te ZEVENBERGEN heeft die vragen en raadsels bewaard en, met goedvinden uit den heer KARSSIN, geeft hij ze nu opnieuw uit. Het waren er niet minder dan 400, en de heer BOGAARTS heeft ze nog vermeerderd. Zoo annon-ciert hij. Toch geeft het boekje niet meer dan 400. Eerst de vragen en raadsels en dan van p. 93 tot p. 163 de antwoorden en oplossingen.

De heer KARSSIN spreekt als zijn overtuiging uit, dat „wanneer dit boekje spoedig wordt gebruikt, nergens levensuur, nu nuttelooze doorgebracht, dan goed wordt besteed, tot op-scherping van het verstand, tot onderricht der Schriften, die wijs maken tot zaligheid, tot leerling van elkander en tot eere Gods“.

Ik eerdelijk dese overtuiging.

Toch moet mij het naaste doel dat men zich met dit boekje stelt — hoe nutnemd ook het einddoel is dat men er mee beoogt, — niet geheel onbedenklijk voor. Dit, door middel van „bijbelische“ vragen en raadsels, „het verstand op-scherpen“, doet mij te veel denken aan het, door middel van bijbelische hoofdstukken te laten overvrijen of van buiten-leeren, „den ongehoorzenen wil verbeteren“, en ook aan het, door middel van het opslaan van bijbelische plaatsen, „de toekomst ontsluiten of een beslissing krijgen“, — iets wat onze VORTUIS het „sortilegium biblicum“ noemde en als onvoegzaam Bijbelgebruik veroordeelde.

Maar ieder moet dit voor zich weten.

De heer BOGAARTS heeft zijn boekje, blijkens het titelblad, bestemd voor Zondagscholen, huis-gerin, knapenvereniging, catechistie. Maar naar het oordeel van KARSSIN is het „in de eerste plaats zeer bruikbaar voor jonge mannen, jongelings- en knapenverenigingen en voor meisjesverenigingen, Zondagscholen en Cate-chistien.“

Waar het in de tweede plaats voor bruikbaar is, zegt hij wel niet met zoveel woorden, doch wordt toch wel duidelijk als hij eenige regels verder schrijft: „Maar ook particulieren kunnen er zeer goed gebruik van maken, mits zij zoo verstandig zijn eerst hun krachten ter beantwoording der vragen te beproeven, eer zij de hierbij gevoegde antwoorden nasien“.

Precies wat mijn schoolmeester om alijd van de rekenboekjes van BOESER zei.

G.

Officiële Berichten.

De gewone vergadering der classis Gouda D.V. worden gehouden Dinsdag 19 Nov. e.k. te Gouda (Turfmarkt), aanvang 's morgens 9 uur. Punten voor het agendum vóór 28 October s. v. p. in te zenden aan het adres van eerst-ondergetekende.

Namens den raad der roepende kerk van Reeuwijk:

M. STADIO, *preses*. J. HAGEN, *scriba*.

Reeuwijk, 1 October 1918.

Aan de Geref. Kerken in Nederland wordt bij desen bericht, dat Dr. J. Ridderbos van Bussum, door de Generale Synode benoemd tot hoogleraar in de exegese des Ouden Testaments en aanverwante vakken aan de Theologische school te Kampen, deze benoeming heeft aangenomen; en dat Dr. B. Wielenga van Amsterdam, door dezelfde Synode benoemd, heeft gemeend voor die benoeming te moeten bedanken.

Dr. J. Ridderbos bevelst zich in de voorbode der Kerken aan.

A. DE GRUS, *Syn. scriba*. De Lemmer, 2 Oct. 1918.

Vergadering van de classis Dordrecht op Donderdag 12 September 1918 om half tien in de Wilhelminakerk te Dordrecht.

De voorzitter van den kerkeraad der roepende kerk (Dordrecht) opent de vergadering; doet haar singen het 3de vers van den Morgenzang; leest haar voor Hebr. 3: 1—14; en gaat haar voor in gebed.

De predikanten Meulink en Koelwijn gaan op verzoek van den voorzitter de geloofsbeloften onderzoeken.

Onderwijl worden de notulen der laatste vergadering gelezen en sonder eenige verandering vastgesteld.

Da. Meulink deelt nu mede, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn, hoewel Antwerpen slechts door één afgevaardigde. Alleen de kerk van Puttershoek vaardigde in plaats van haren Dienaar des Woords een diaken af. Daar het blijkt dat ongesteldheid van Da. Voogel daardoor oorsaak is, heeft de vergadering geen bezwaar aan den afgevaardigden diaken zitting en stemrecht te verleenen.

Voor het moderamen worden thans aange-geven Da. De Jonge als praeses, Da. Warner als scriba en Da. Schoemakers als assessor.

De Zendingdeputaten brengen ditmaal geen rapport uit, maar deelen mede, dat enige ver-slagen van den arbeid van Dr. Esser en Dr. van Stokkum ter beschikking van de versche-lende kerken gereed leggen.

Een rapport der afgevaardigden naar de jongste particuliere synode wordt gelezen; na eenige vragen en opmerkingen spreekt de praeses den dank der vergadering uit voor dit interes-sante verslag.

Da. Hey deelt mede, dat hij de classis ver-teenwoordigd heeft bij het afscheid van Da. v. d. Kamp van Sliedrecht, en dat deze hem een woord van afscheid en dank voor de broe-ders medegegeven heeft.

Bij de regeling der vacaturebeurten vraagt de kerk van Sliedrecht één, de kerk van 's-Gravendeel twee beurten aan voor het aangebroken kwartaal. De vergadering willicht deze aanvra-gen in. Da. Vonckenberg wordt aangewezen om op 30 Oct. de kerk van Sliedrecht te dienen, ter-wijl op 27 Oct. Da. Meulink en op 24 Nov. Da. de Jonge in 's-Gravendeel den dienst sul-len waarmaken.

Aan de kerk van Sliedrecht wordt Da. de Jonge en aan de kerk van 's-Gravendeel Da. Meynen als consulent toegewezen. Beide ge-schieden op verzoek der betrokken vacante kerk. Da. Vonckenberg stelt nu voor, een vaste regeling voor de aanwijfing der consulenten te ontwer-pen. De vergadering gaat met dit voorstel mee en wijst voor het ontwerpen van zulk een regeling de roepende kerk der volgende classi-kale vergadering aan.

De kerk van Antwerpen spreekt haren har-telijken dank uit voor de hulp, die zij tijdens de siekte van haren Dienaar van de kerken der classis genoot, en deelt mede dat zij, dank zij Da. Hepp's aanvankelijk herstel, thans geen hulp meer te vragen heeft.

Het onderzoek naar art. 41 der kerkenorde levert geen bijzonderheden op. Slechts de kerk van Brussel vraagt of de verschillende kerken haar al mededeeling kunnen doen van den in-lichtig mededeeling steun voor haren evangelisatie-arbeid; deze mededeelingen worden voor soover mogelijk verstrekt.

Naar aanleiding van een ingekomen bezwaar van een broeder uit Zwijndrecht wordt besloten dezen broeder te antwoorden, dat hij zich nogmaals tot zijnen kerkeraad heeft te wenden. Het ontslag van Da. van Dam als Dienaar des Woords van de kerk van 's-Gravendeel, hem namens zijnen kerkeraad verleend, wordt gelezen en in orde bevonden. Hem wordt nu ook van classiegewe de acte van losmaking toegezegd, die hij voor de kerk van Willemstad en de classis Klundert behoort.

Wegens het vertrek van Da. v. d. Kamp en Da. van Dam wordt het bestaande deputaat-schap voor kerkvisite zoó gewijzigd, dat Da. Heij en Da. Meulink primi-visitatoren zullen sijn; Da. Vonckenberg zal hun secundus wesen. Dit jaar al echter alleen de kerk van Brussel in het voorrecht der visitatie deelen, wijl die kerk het vorige jaar daarvan verstoken bleef.

Aan Da. Koelwijn wordt opgedragen, voortaan de volgorde der vacaturebeurten te regelen.

Da. van Dam, voor het laatst ter classikale vergadering aanwezig, neemt met zeer hartelijke woorden afscheid van zijn collega's en van de kerken der classis en wenscht zijn medeambts-dragers den zegen Gods over hun verdere arbeid toe. Met een hartelijk vaarwel bij monde van den praeses beantwoordt de vergadering dit afscheidwoord.

Tot roepende kerk voor de volgende verga-dering wordt de kerk van Hendrik Ido Ambacht aangewezen.

Da. van Dam gaat den broeders in dank-gebed voor.

De voorzitter sluit de vergadering.

Op last en in naam der classis,

CHR. WARNER, *scriba*.

Buitenland.

Duitschland. Afstetting van Lic. Traub.

De man die het voor den afgeretent predikant Jatho opnam, Lic. Traub, predikant bij de Evangelische Kerk van Dortmund, is door den opperkerkeraad der Pruisische Kerk nu ook afgeret. Traub was zoover gegaan dat hij openlijk verklaarde: „Voor mij ligt de Apostolische geloofsbelijdenis; ik verwerp die“. De opperkerkeraad heeft hem lange disciplinair weg afgezet, en nog wel sonder recht op pensioen. Het consistorium van Breslau had hem veroordeeld tot verplaatsing; de opperkerkeraad be-sloot tot zijn verwijdering uit de rij der predikanten.

Als een donderslag heeft dit vonnis Traub en zijn vrienden getroffen. Zij hoopten dat de opperkerkeraad niets „wagten“ zou. Dit bestuurs-lichaam heeft hem niet afgezet om zijn leer, maar om zijn nietszinnig optreden tegen de landkerk, hare ordeningen en hare regeering. Geen woord was hem te scherp om deze in discrediot te brengen. Hij was niet de ideale reformator, gelijk zijn vrienden hem bij voorkou-

noemden, maar een wilde agitator, en dit terwijl hij het brood der kerk at. Na zijn af-stetting zelde Traub: „Als ik voor het Spruch-collegium gekozen was, zou de zaak reiner en helder geweest sijn; mij zou af te zetten, is verbreking van het recht“. Traub schijnt vergeten te sijn, dat hij vroeger tegen het Spruchcollegium geagiteerd heeft door te verklaren, dat hij niet rusten zou „voor het Spruchcollegium van den grond lag“. Zijn vrienden hadden geraad bij de gedachte, dat Traub zich voor het Spruch-collegium wegens zijn leer zou moeten verant-waarden en dreven daardoor de besturen, om hem niet wegens afwijking van de leer, maar te behandelen. Wanneer de opperkerkeraad Traub had vrijgesproken, zou dan ook de kerkelijke anarchie gesanctioneerd sijn geweest.

De uitspraak van den opperkerkeraad is een stuk van 45 bladrijke druks. Wij willen alleen het slot ervan mededeelen, hetgeen aldus luidt: „Wie stelselmatig gelijk Traub aan de georga-niseerde landkerk het recht van bestaan ontsagt, haar in hare besturen en instellingen bestrijd en verachtelijk maakt, heeft zichzelf als dienaar en geestelijke dier kerk onmogelijk gemaakt; men kan van de landkerk niet vergen, dat zij zulk een man in den geestelijken stand sal laten“. Het komt ons voor, dat deze grond door allen die onbevooroordeeld sijn sal moeten beaamd worden.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XXIV.

ONTMORINGEN.

Toen Otto den volgende morgen, versterkt door de rust, zijn kamer verliet, vernam hij met blijdschap, dat het ongeval van gisteren noch voor den vader noch voor de dochter kwade gevolgen had gehad. De heer van Groen-huvel, een bejaard maar nog krachtig man, was zelfs tegen het ontbijt alweer bij de hand. 't Speet Otto dat hij nu zoo weinig gelegenheid had met den vriendelijken wakkeren ouden heer kennis te maken. Gaarne nam hij de hartelijke uitnodiging aan, om spoedig zijn bezoek te hervatten. Toen bestieg hij zijn paard, en was weldra te Utrecht.

We springen thans een tijdruimte van ettelijke jaren over, en begeven ons nu naar de Boven-Palts naar Rothenfels, waar we onzen vriend Otto terugvinden.

De jaren waarvan we zoo pas spraken, waren voor hem van groote betekenis geweest, al was sijn leven, wat het uiterlijke betreft, veel kalmer voorbijgegaan dan vroeger. Toch was er veel gebeurd.

Had hij eerst gemeend, dat sijn verblijf in de Nederlanden maar van korten duur zou sijn, dat kwam anders uit. Wel was Otto, vurig ver-langend sijn ouders weder te zien, naar Saksen gereisd en had hen ontmoet, maar bij hen te blijven ging — dat bleek al spoedig — zeer moeilijk, of liever, de oude heer van Rothenfels, die nog altijd groote gedachten had voor de toekomst, vond het beter dat sijn zoon in de Nederlanden dan in Saksen vertoefde.

„Naar de Palts terugkeeren“, zoo redeneerde hij tot Otto, „kun je op het oogblik toch niet. Onze vijanden hebben er de overhand en souden het u en mij te lastig maken. We mogen ook blij sijn, dat de Inkomsten uit onze goederen ons nog niet ontnomen worden. We kunnen nu alles door een opniener laten be-sturen. Onze tegenwoordigheid zou meer kwaad dan goed doen. Jammer, dat ook onze goede magister niet blijven kan, maar alle protestant-sche leeraars worden verjaagd. Toch staat onze zaak ver van hopeloos. De keurvorst heeft nog machtige vrienden, en die zullen hem niet in de steek laten. Enriang zal hij wel weer te veldde trekken. Wie weet wat hij in de Neder-landen nog voor hem doen kunt. Is straks de overwinning aan onze zijde, dan treedt ge weer in sijn dienst, en hebt een schitterende toekomst voor u. Hij zal de trouw van ons geslacht niet onbeloofd laten“.

Hoe weinig Otto nu ook van al die schoone vooruitzichten verwachtte — en al bleek later terecht — toch voegde hij zich in den wil van sijn vader. Moelijk was het hem echter ook in diens plannen mee te gaan. Otto, schoen nog jong, had reeds gezien en geleerd, hoe onbe-stendig alle aardseche groothed is, en daarbij begreep, hoe het dwaasheid is dese voorop te stellen. Sijn vader, schoen een godvreemd man en een strijder ook met het awaard voor de zaak der Gereformeerden, hing toch sterk aan roem en eer, en zou gaarne gesien hebben, dat sijn zoon nog hooger steeg dan hij zelf. De zoon echter dacht over dese dingen anders dan de vader, en son liefst rustig en vredig op sijn landgoederen vertoefde hebben. Daarop was echter thans geen kans. En zoo vertrok hij dan weder naar Utrecht, met de afspraak om bij de eerste de beste gelegenheid voor goed in het vaderland terug te keeren. Of dat spoedig wesen zou, zullen beide wel betwifeld hebben.

Ging Otto met een bezwaard hart sijn wege, toch was er ook iets dat hem opbeurde en bemoedigde.

Sijn eerste bezoek op Groenhuvel was door meerdere gevolgd en weldra mocht hij de bewoners sijn vrienden noemen. Hij vond er als het ware een tweede thuis, en dat behoedde hem voor veel verdriet, waarvan jongelid van sijn stand in Nederland evengoed bloot stonden als in Bohemen. Ook echter had het veelvuldig verkeer op Groenhuvel van zelf ten gevolge dat Otto jonkvrouw Clara ontmoette. Hoemeer hij haar leerde kennen, hoe groter sijn aching voor haar werd. Hij moest wel opmerken, hoe liefderijk zij haar ouders, die reeds gevorderd in leeftijd waren, in alles ter zijde stond; hoe sijn bemind was bij allen op Groenhuvel, van den heer des huizes af tot den staljongen toe. Het duurde niet lang, of ook Otto voelde zich agetrokken tot de jonge bewoonster van Groenhuvel, met wie hij zoo gansch ongedacht en ongesocht in aanraking was gekomen. Haar geselschap werd hem lief en gaarne zou hij 'n nog meer genoten hebben, indien niet de be-scheidenheid, die hem, den vreemdeling, hier vooral paste, zulks had geboden.

Den ouden heer van Groenhuvel en even-mijn sijn echtgenoot, was dit ongaan, en het had hen te meer aanleiding gegeven te doen wat zij toch reeds voornemens waren, namelijk bericht in te winnen, hoe hun nieuwe vriend in sijn vaderland bekend stond. Misschien vindt de lezer, dat ze hierin eenigzins wantrouwig handelden jegens den man, die hun zulk een grooten dienst had bewezen. Maar ge moet weten dat in dien tijd ons land door vreemde-lingen overstromd werd met hoogen soewel als uit lagen stand. Daardoor nu waren vele dege-lijke betrouwbare mannen, maar ook andere,

Standaard er